

כתובות כח עניין: קצצה

בן יהודע

דף ב ת. ומצ'חין חבית מלאה פירות וסוברין אותה
באלמע רחבה וכו'. ג"ל החבית דוגמה
להאשה, ופירות שבתוכה דוגמה לבנים אשר בקרבה,
וסוברין אותה באלמע רחבה, שהוא מקום הפקר, רמז
סהלים היולאים מומנה אינם הגונים, וראוי להפקידם
כדבר שאין חפץ בו, והאשה הזאת תהיה כשברי כלי
חרס, שאין בהם תועלת ולוין להם תקנה להחזירם להיות
כלי. וקרו לה קליפה, על שהם קוללים חבל האמה והקורבה
יש להם עסוק האים, אשר נשא אשה זו. או יוכן קרו

מדרש רבה רות ז, יא

"בְּרֵאשׁוֹנָה הָיָה קוֹנֵין בְּמַנְעֵל וּבְסַנְדֵּל שֶׁנֶאֱמַר שְׁלֹף אִישׁ נֶעְלוֹ,
חָזְרוּ לֵהְיוֹת קוֹנֵין בְּקִצְצָה. וְיִמְהוּ דִין קִצְצָה, אָמַר ר' יוֹסִי פֶר
אָבִין כָּל מִי שֶׁהוּא מוֹכֵר שְׂדֵהוּ לְגוֹי הָיָה קְרוֹבִיו מְבִיאֵין חֲבִית
מְלֵאוֹת קְלִיּוֹת וְאֶגְזוּזִים וּמְשַׁבְּרֵין בְּפָנָי הַתִּינּוּקוֹת וְהַתִּינּוּקוֹת
מְלַקְטִין וְאוֹמְרִין נִקְצֵץ פְּלוֹנֵי מֵאַחֲזָתוֹ, הַחֲזִירָה, הֵיךְ אוֹמְרִים
חֲזַר פְּלוֹנֵי לְאַחֲזָתוֹ. כֶּף יִכָּל מִי
שֶׁנּוֹשֵׂא אִשָּׁה שְׂאִינָה הוֹגְגַת לוֹ הֵיךְ הַקְּרוֹבִים מְבִיאֵין חֲבִית
מְלֵאוֹת קְלִיּוֹת וְאֶגְזוּזִים וְשׁוֹבְרִין לְפָנָי הַתִּינּוּקוֹת וְהַתִּינּוּקוֹת
מְלַקְטִין וְאוֹמְרִין אֲבוֹד פְּלוֹנֵי מִמְשַׁפְּחָתוֹ, גִּרְשָׁה, הֵיךְ אוֹמְרִין
חֲזַר פְּלוֹנֵי לְמִשְׁפַּחְתּוֹ. חָזְרוּ לֵהְיוֹת קוֹנֵין בְּמַנְעֵל וּבְסַנְדֵּל שְׁלֹף
אִישׁ נֶעְלוֹ וְנָתַן לְרַעְהוּ. חָזְרוּ לֵהְיוֹת קוֹנֵים בְּכֶסֶף, וּבְשֵׁטֶר,
וּבְחֻזְקָה, וְשִׁלְשָׁתָן כְּתוּבִין בְּפֶסוּק אֶחָד (יִרְמִיָּה לֵב מִד) שְׂדוֹת

תלמוד ירושלמי כתובות פ"ב ה"י

מהו בקציצת. בשעה שהיה אדם מוכר את
שדה אחוזתו היו קרובין ממלין חביות
קליות ואגוזים ושוברין לפני התינוקות
והתינוקות מלקטין ואומרים נקצץ פלוני
מאחוזתו. ובשעה שהיתה חוזרת לו היו
עושין לו כן ואומרים חזר פלוני לאחוזתו.
אמר ר' יוסי בר' בון אף מי שהיה נושא
אשה שאינה הוגנת לו קרוביו ממלין חביות
קליות ואגוזים ושוברין לפני התינוקות
והתינוקות מלקטין ואומרים נקצץ פלוני
ממשפחתו. ובשעה שהיה מגרשה היו עושין
לו כן ואומרים חזר פלוני למשפחתו: אלו

מלבי"ם רות ד, ז

טעמים אלה: (ו) וזאת לפנים בישראל, אמר במד'
בראשונה היו קונים במנעל ובסנדל שנאמר שלף איש
נעלו, חזרו להיות קונים בקצצה, ומהו דין קצצה, אמר ר'
יוסי בר אבין כל מי שמוכר שדהו (לעכו"ם ט"ס) היו
קרוביו מביאים חבית מלאה קליות ואגוזים ומשברים
בפני התינוקות והתינוקות מלקטים ואומרים נקצץ פלוני
מאחוזתו, כך מי שהיה נושא אשה שאינה הוגנת לו היו
הקרובים מביאים חבית מלאה קליות ואגוזים ושוברין
לפני התינוקות והתינוקות מלקטים ואומרים אבוד פלוני
ממשפחתו, חזרו להיות קונים במנעל ובסנדל שלף איש
נעלו ונתן לרעהו, חזרו להיות קונים בכסף ובשטר
ובחזקה, לפ"ו מפרש מ"ש וזאת לפנים בישראל היינו
בימי קדם כמו בימי יהושע היו קונים בחליפין כי אח"כ
התחילו להיות קונים בקצצה, כי יש הבדל בין לפנים ובין
מלפנים שמלת מלפנים מורה שדבר הנהוג עתה הוא נהוג
כן מימי קדם, אבל מלת לפנים מורה שכן היה נהוג בימי
קדם לא אח"כ כמו האמים לפנים ישבו בה, ולפ"ו מבואר
שקנין זה נבטל אח"כ, וי"ל הטעם עפמ"ש התוס' בערכין
(דף למ"ד) שכל דבר החוזר לבעלים כגון מתנה ע"מ
להחזיר או שאלה או שכירות אינו נקנה בחליפין, ויקשה
ע"ו הא קנין חליפין למדינן מבוועו ושלף איש נעלו ושם
יורש היו וסופו לחזור ביובל וכמ"ש ר' יוחנן דאחין
שחלקו לקוחות הם ומחזירים זל"ו ביובל ואז היה היובל
נוהג, וי"ל עפמ"ש בגיטין (דף מח) אמר ר' חסדא מחלוקת
ביובל שני אבל ביובל ראשון ד"ה מביא וקורא דאכתי לא
סמיך דעתיה וע"כ כל זמן יובל ראשון היו קונים בקנין
סודר אבל אחר היובל הראשון לא יכלו לקנות בק"ס
שכבר ידעו שיחזור ביובל וסמכו דעתם ע"ו ולכן תקנו
קנין קצצה, אבל בקנין זה של בוועו לא יכלו לקנות
בקצצה, דהא הגואל הראשון לא רצה לגאול ואמר פן
אשחית את נחלתי שלא דרש עמוני ולא עמונית ואם היו
מביאים חבית ושוברה לפני התינוקות היו אומרים שאינו
מפני שמכרה אחוזתה רק מפני שנשא אשה שאינה הוגנת
שע"ו היו ג"כ עושין קצצה כמ"ש במד' וכמ"ש בכתובות
(דף כח) כיצד קצצה אחד מן האחין שנשא אשה שאינה
הוגנת וכו', ולכן חזר ונהג קנין חליפין שהיה נהוג לפנים
בישראל בזמן היובל הראשון, כי אף שעתה היה היובל
שאתר הראשון, הלא השדה שקנה ע"י יבום ג"כ אינו
חוזר ביובל וכמ"ש בבכורות (דף נב) ואלו שאין חוזרים
ביובל וכו' והמיבם, וז"ש וזאת לפנים בישראל וגו' וזאת
התעודה בישראל, ר"ל אחר שקנין זה נהג לפנים בזמן
היובל הא' לכן שם זאת התעודה גם עתה שלא יכול
לקנות ע"י קצצה: (ח) ויאמר הגואל לבעז, אחר שהרשהו